

Motion till riksdagen 2009/10:So522

av **Agneta Berliner och Maria Lundqvist-Brömster**
(fp)

Barn som placeras i samhällets vård

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att på nationell nivå fastställa obligatoriska, systematiska rutiner för att fånga upp varje placerat barns eventuella behov av stöd.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa auktorisation för att driva hem för vård och boende (HVB).
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra en nationell satsning på utvärdering och metodutveckling inom den sociala barn- och ungdomsvården.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka barnets rätt att komma till tals.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sis bör ta fram en handlingsplan för stöd till placerade ungdomar i frågor som rör sexualitet, graviditet och föräldraskap.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla placerade barn bör ges rätt till en "egen" socialsekreterare.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att trygghetssystemen behöver anpassas efter familjehemsföräldrars särskilda situation.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uppföljning av kvalitet i familjehem i annan kommun.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stärkt eftervård.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vårdnadsöverflyttningar och adoption.

Fel! Okänt namn på

Motivering

När föräldrarna inte räcker till och inte förmår att ta ansvar för sitt barn måste samhället gripa in och säkerställa att barnet får den trygghet och omsorg som varje barn behöver. När ett barn omhändertas tar samhället över föräldrarnas ansvar för barnet. Erfarenheten visar att samhället ofta misslyckas med den uppgiften. Många av de placerade barnen får inte det stöd de har rätt till. Skrämmande många av barnen får stora problem som unga vuxna.

Utvärderingar av vården av de mest utsatta barnen i samhället saknas i hög utsträckning. Det gäller både den öppna vården på hemmaplan och den vård som ges till barn som socialtjänsten placerat i familjehem eller på institution. Ingen kan idag svara på vilka insatser som leder till ett gott resultat för barnen, vilka insatser som inte ger någon effekt alls och vilka som till och med är skadliga för barnen. Vi bedömer att en av våra viktigaste utmaningar är att se till att de allvarliga bristerna i den sociala barn- och ungdomsvården åtgärdas. I regeringen finns en ambition att stärka socialtjänsten. En rad initiativ har tagits och flera är på gång. Den kanske allra viktigaste är regeringens tillsynsreform som kommer att innebära en starkt löpande tillsyn av den sociala barn- och ungdomsvården.

Men vi är övertygade om att fler åtgärder behövs för att stärka kvaliteten i vården av de placerade barnen. Det visar den granskning som länsstyrelserna har gjort av hela den sociala barn- och ungdomsvården. Den bilden förstärks ytterligare i den särskilda granskning som Socialstyrelsen och länsstyrelserna gjort av samtliga hem för vård och boende (HVB) som tar emot barn och ungdomar. Socialstyrelsen ger svidande kritik. På en tredjedel av HVB brister säkerheten för barnen. Många av hemmen behöver bättre rutiner för att förebygga att barn utsätts för våld, kränkningar eller övergrepp. På vart tredje HVB får barn och ungdomar inte komma till tals ordenligt om hur de har det och om sin behandling. Mer än fyra av tio HVB brister i dokumentationen av barnens behandling, vilket påverkar möjligheterna till insyn och rättssäkerhet. Listan av upptäckta brister kan göras längre.

Vi vill markera att det är ett politiskt ansvar att se till att varje placerat barn får sina behov och rättigheter tillgodosedda. Det är uppenbart att de flesta kommuner inte lever upp till sitt ansvar för samhällets kanske mest utsatta barn. Nu måste det förändras. Den sociala barn- och ungdomsvården möter en komplex problembild och det finns inte några enkla lösningar på svåra problem. Men att nöja sig med hur verkligheten för många placerade barn och ungdomar ser ut i dag – det vore att svika barnen.

Nationella rutiner

Placerade barn riskerar i betydligt större utsträckning än andra att få problem med sin hälsa eller i skolan. Obligatoriska, systematiska rutiner bör fastställas på nationell nivå för att fånga upp varje placerat barns eventuella behov av stöd. Vi vill införa systematiska rutiner för läkarundersökningar av varje placerat barn, för undersökning och bevakning av barnets psykiska hälsa samt

Fel! Okänt namn på

för utredning och systematiskt stöd till barnets skolarbete. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Auktorisation för att driva HVB

Vi ifrågasätter att det inte ställs tydligare krav på den som vill driva ett HVB, med tanke på att de barn och ungdomar som placeras där tillhör samhällets allra mest utsatta. Dagens krav och regler är alldeles för luddiga. Vi menar till exempel att krav bör ställas på att såväl föreståndare som personal vid ett HVB för barn och unga har adekvat högskoleutbildning. Den som leder verksamheten ska också ha kunskap om barns rättigheter, samt dokumenterad erfarenhet av att möta behov hos barn i utsatta situationer. Krav bör ställas på systematisk kvalitetssäkring av verksamheten, liksom en skyldighet att använda evidensbaserade metoder samt att följa upp och redovisa behandlingsresultat. Hur barnets rätt till inflytande och deltagande garanteras bör också redovisas. Vi föreslår auktorisation, baserat på tydliga kvalitetskrav, för att driva HVB. Vid missförhållanden kan auktorisationen dras in. Hur ett system för auktorisation av HVB ska utformas behöver utredas närmare. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Nationell satsning på utvärdering och metodutveckling

Få insatser inom den sociala barn- och ungdomsvården är utvärderade. Ingen kan i dag svara på vilka insatser som är bra och om en del insatser till och med är skadliga för barnen. Vi föreslår att regeringen gör en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting om en flerårig, nationell satsning på utvärdering och metodutveckling i den sociala barn- och ungdomsvården. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Stärk barns rätt till inflytande

Barns rätt att komma till tals har stärkts i både socialtjänstlagen och LVU. Mycket återstår dock för att se till att barnens rätt att göra sin röst hörd får genomslag i praktiken. Länsstyrelsernas uppföljning av socialtjänstens kontakter med placerade barn visar att detta är ett eftersatt område. Granskningen av HVB visar att även institutionerna behöver förbättra barns möjligheter till delaktighet. Barnombudsmannens granskning av länsstyrelserna visar vidare att de behöver säkerställa att barnen själva kommer till tals i den sociala tillsynen. Få länsstyrelser har heller barnanpassad information eller har tänkt på hur de i sin verksamhet ska vara tillgängliga för placerade barn och unga. Barnens rätt till inflytande behöver därför stärkas. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Bättre stöd kring sexualitet, graviditet och föräldraskap

En stor andel av de flickor som placeras i samhällets vård blir mammor redan under tonåren. Även andelen tonårspappor är stor jämfört med jämnåriga kamrater. Vi föreslår att socialtjänsten i alla avtal med HVB ska säkerställa ett systematiskt samarbete med närmaste ungdomsmottagning. Motsvarande samarbeten måste också utvecklas för ungdomar placerade i familjehem. Sis bör ta fram en handlingsplan för stöd till placerade ungdomar i frågor som rör sexualitet, graviditet och föräldraskap. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Rätt till en egen socialsekreterare

Länsstyrelsernas uppföljning visar att barnperspektivet måste stärkas i många kommuner när det gäller socialtjänstens arbete med barn placerade i familjehem eller HVB. Vi vet att många barn som far illa känner stor ensamhet och misstro mot myndigheter. Kontinuitet i kontakterna är en förutsättning för att kunna bygga upp en förtroendefull relation. I en del kommuner strävar socialtjänsten efter att varje barn ska ha "sin" socialsekreterare. Varje barn bör ha rätt till en "egen" socialsekreterare. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Mer stöd till familjehemmen

Många familjehem får inte tillräcklig uppbackning och stöd från socialtjänsten. Ett bra stöd till de familjer som ställer upp som familjehem är en viktig nyckel för att kunna rekrytera fler familjehem. Trygghetssystemen är idag inte anpassade efter familjehemsföräldrarnas särskilda situation, detta behöver åtgärdas. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Tydliggör ansvaret för att följa upp kvaliteten

Ofta placeras barn i familjehem på långt avstånd från hemorten. Den placerande kommunen har därmed mycket begränsad insyn och tillsyn. Den placerande kommunen ska alltid ha ansvaret att följa upp att barnet har det bra i familjehemmet. Men av praktiska skäl bör vistelsekommunen kunna genomföra granskning och inspektion på den placerande kommunens uppdrag och få ersättning för det. På detta sätt ökar möjligheten att följa upp att familjehemmen erbjuder en god kvalitet och att eventuella missförhållanden uppdagas. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Stärk eftervården för placerade barn och ungdomar

Eftervården av placerade barn och ungdomar är ett eftersatt område. Det bör i god tid utarbetas strategier inför att en placering på ett HVB eller familjehem ska avslutas. Många placerade ungdomar står helt ensamma som unga vuxna. De måste kunna få fortsatt stöd genom socialtjänstens försorg. En del barn återförenas med sina föräldrar efter att ha bott i familjehem eller på HVB. Socialtjänsten måste ge både föräldrar och barn bättre stöd i de fall de återförenas efter en placering. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Återförening är inte alltid det bästa

Barnets bästa ska alltid sättas i främsta rummet. I praktiken är dock föräldraperspektivet starkt i socialtjänstens arbete. Även i de fall då barnet växer upp i familjehemmet sker sällan att vårdnaden flyttas till fosterföräldrarna. Detta görs sällan trots att en återförening av föräldrar och barn många gånger verkar utsiktslös. För barnets skull är det viktigt att inte kapa trådarna till de biologiska föräldrarna. Barnet har rätt till sitt ursprung. Men strävan måste vara att ett barn ska kunna växa upp under trygga och förutsägbara förhållanden. Barnskyddsutredningen har fått i uppdrag av regeringen att utreda de långtidsplacerade barnens situation och komma med förslag till förändringar. Vi menar att socialtjänsten, med utgångspunkt från barnets bästa, bör garantera det familjehem som tar över vårdnaden fortsatt stöd på alla plan, så att detta inte blir ett hinder för att ge barnet trygghet i tillvaron. Enligt dagens regler ska en vårdnadsöverflyttning övervägas när barnet bott i tre år i familjehemmet. Tre år är lång tid i ett litet barns liv. Ett barn knyter an. Vi anser därför att Barnskyddsutredningen bör överväga att ta bort tidsgränsen, så att socialtjänsten i stället gör dessa överväganden löpande. Vi menar vidare att det finns anledning för utredningen att noga pröva frågan om adoption utifrån barnets bästa kan vara ett alternativ för en del av de barn som i dag placeras i familjehem. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Stockholm den 29 september 2009

Agneta Berliner (fp)

Maria Lundqvist-Brömster (fp)